

Vredništvo:

na Travniku št. 277. I. nadst. (osebni skrbni tudi za razpošiljanje lista).

Prispevajo se za plačilo vsakega meseca tudi v neslovenskem jeziku.

Plača se za vsako natisno vrsto 8 sold., če se omenilo samo enkrat; dvakrat, 8 sold., če trikrat, 10 s. v. n. — Povrh tega še vsakkrat 30 s. za štompelj.

TRAVNIK

za domače, slovenske in občne potrebe.

V Gorici, v petek 16. oktobra 1868.

Izhaja vsak petek.

Volja po postu pošiljana za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 80 s., za četrt leta 84 s. Kdor sam po-
šilja, plača za celo leto samo 2 g. 80 s., za 1/2 l. 1 g. 30 s., za četrt l. 70 s.
Naročila pisma in reklamacije naj se pošiljajo vredništvu.

Posamni listi se prodajajo v Gorici v bukvarnici S. Šohar-Jovi na Travniku po 5 soldov.

Taborec Šempaski!

Osemnajsti dan oktobra je prišel. Dva naroda gledata na Vas;—na Vas gleda vlada. Spominjajte se tega!

Pomislite, da ste poslanci vseh slovenskih vasi od Predela do morja, od Nanaša do Benečije; vešč, da ste zastopniki vsega Slovenskega.

Ravno tako važno kakor to, kar boste sklepali, je obnaušanje Vaše, ko boste prihajali in odhajali in med zborovanjem.

Red in spodobnost Vam boji glavna skrb!

Pokažite, da se res narodno zavedate, da ste za politiko zreli. Obnaušajte se modro in možko; ogibajte se vsega, nad čemur bi se naši nasprotniki spodtikali. — Ne žalite in dražite nikogar;—ko bi se Vam kaj zalega storilo, potrpite za tisti dan; pozneje, če bo treba, bomo iskali poti in pomočkov, da se vse poravná.

V resnem času zborujete: resnoba bodi zboru značaj!
Vredništvo.

Učni jezik nac. k. višji realni v Gorici.

(Odlomek iz poročila posl. A. Marušić-a o vladinem načrtu zastran realnih šol v 9. seji deželne zbornice gorišk. 1. okt. t. l.)

Glavna točka vladinoga načrta, krog ktero se je osebno vrtelo razgovarjanje šolskega odseka, je učni jezik. Dotično načelo je zapopadeno v § 9. (prodloga vladinega.)

Podlistek.

Zvezdar.

(Post.-ah.)
(Konec.)

V zvoniku vasne cerkve so drugi dan zvonovi žalostno peli i pogrebni spreved se je gibal počasi proti pokopališču.

Za trugo sta stopala Julija i umetnik—edina, ki sta bila ganjena. Vaščani so šli za procesijo, ker so bili radovedni in so imeli čas na prodaj.

Pod staro bezgovino je bila jama izkopana. Izpod grma zleti truma vranov, ko se spreved bliža. Julija se strese, tovarš ji pa pravi: „Verujem, zemlja ga bo tlačala, ker je imel težko vest”

Trugo v jamo spuste; duhoven moli. Glebe ropočejo na mrliča, Julija se zjoka i pošilja iz globočine srca molitev k večnemu sodniku.— Čez četrt ure je bilo na pokopališču zopet vse tiho.

V telečniku gospodarjevem je našla Julija veliko zlata. S tem je z mečojedcem lahko v Amstrdam potovala. To mesto je bilo imenitno zaradi kupčije i obrtnije, in žid Pinedo je bil tam eden nar imenitnejših bankirjev. Pri njem je bil Maks Emanuel močno zadolžen.

Ko sta prišla v mesto je šel mečojedec k židu. Že po poti se je bil dobro oblekel, in zdel se je bogat mož. S staro obleko pa ga je bila zapustila tudi lahkomiselnost. Resep je bil in spodobnega obnašaja. Bankir je vedel, da je nakaz popolnoma v redu, i je plačal milijon v zlatu i srebru.

Julija in mečojedec sta se ustavila v Amsterdamu pa le točko časa, kolikor je bilo potrebno, da sta denarje vzdignila, i jih v Amsterdamsko banko položila.

Lahka reč je bila zediniti se zastran učnega jezika—v principu. Ker je v naši deželi dvoje domačih (indigene) narodov, in ker ima vsled § 19. osnovne postave zastran občnih državljskih pravic vsak izmed njih nerazzaljivo pravico, svoj jezik rabiti in narodnost svojo gojiti, in ker je tudi v § 9. te postave (zastran realnih šol) določeno, da je lahko vsak deželni jezik učni jezik, podalo se je samo od sebe, da morata oba jezika, italijanski in slovenski, vsak za učence dotične narodnosti, biti učna jezika, in da bo treba torej v ta namen vstriečno (parallelno) razrede narediti. — Ali ob enem se ni moglo tajiti, da je tudi nemški jezik neobhodno potreben, torej se je usnilo odseku vprašanje, ali bode dovolj, da se bo naša mladina nemščine samo kot učno tvarino učila, ali, če in za koliko ima ona še dalje učni jezik ostati.

Naravnost mnenj v poslednjem oziru se je spravila tako-le:

Potem ko je obveljalo v odseku načelo, da v takih košljivi stvari, kakor je narodnost, naj bode izklesnjena posilnost zborne večine, razsodila se je ta zadeva četa gledišča, da za Italijane, kateri se ponasajo s popolnoma izobrazenim jezikom in lastno dovršeno kulturo, naj se vpelje že zdaj precej—če bočejo—po vseh razredih namesti sedanjega učnega jezika—t. j. namesti nemškega italijanski, tako da bi ostala nemščina samo učni predmet; kar se pa tiče Slovencev, pritrtil je vsa odsek zahtovanju slovenskih dveh odsekovcev, da iz oportunitatnih vzrokov naj ostane v viših slovenskih parallelkah za zdaj še nemščina učni jezik.

Tekst § 9., kakor je v vladinem načrtu, ker se ne ozira samo na sedanjo višo realko v Gorici, timveč

Ko sta se v Bruselj vrnila, kjer sta si hotela roke podati pred altarjem v zvezo za veselje i žalost tega življenja—zvonili so ravno zvonovi velike cerkve i zvonovi vseh družih cerkva so jim dajali odgovor. Topovi so gremeli i velika črna zastava je vibrala na stolpu svetovavničnim. I dolg aprevod, se je vil od poslopja volivnega kneza proti veliki cerkvi. Za mrtvaškim vozom je stopal Maks Emanuel ves v žalost vtopljen; saj je svojega edinega sina, dediča španjskega prestola, do groba spremljal.

Tisoč sveč je gorelo v gotiški veliki cerkvi. Molitve sto in sto menihov in duhovnikov so se odmevale od sten sprelepega tempeljna. „Requiescat in pace”, v miru naj počiva, se je še enkrat slišal, ko so spustili trugo v rako. Umrlega so zdaj vsi zapustili v mirnem spanju. Cerkev je prazna.— Samo ena oseba je še ostala v cerkvi. Bliža se grobu: zvezdar je. Na marmorni plošči bere: „Umril 6. februarja 1699”, pa mrmra: sedmi dan potem ko je zbolel! Princ je imel šest let, tri mesce, devet dni. Almut je zmagal.— Pa saj zvezde so očeta po meni svarile, naj se odpove ponosnemu načrtu, Pa me ni hotel slušati. Sedaj sedi žalost na njegovem pragu, i vidim, da se nesreča bliža njegovemu ljudstvu.....

Počasi stopa zvezdar iz cerkve. Nesreča je obiskala kmalu bavarsko ljudstvo, ko se je vojska za španjsko dedšino vnela, in Maks Emanuel je bil na zadnje iz dežele izguan.

Dva človeka sta pa vendar srečna postala, Julija i nekdanji umetnik, ki je postal svetovavec v zboru Bruseljskega mesta. Na mesto pa, kjer je bil pekar podkopan, je postavil kamen, v znamenje, da tam počiva skrivni opravičnik in pričakuje—zadnje sodbe.

zadeva tudi druge realke na Goriškem, ko bi se kedar napravile, ostane nespremenjen. Pridal pa se mu je pristavek, katerega je vsak odsek odobril in ki se glasi tako-le: „Na o. k. viši realki v Gorici bude učni jezik za mladino italijanske narodnosti italijanski, za slovansko mladino slovenski; toda ostane v viših treh razredih za učence slovanske narodnosti učni jezik še na dalje nemški, dokler se to s posebno postavo ne predrugači.“

Videzni ta odstop od načela zastran učnega jezika že ustanovljenega, kleri se za slovansko narodnost tu dopušča, je tako važen, da si odsek ne more kaj, da ne bi tega svojega sklepa z razlogi podprl in opravičil.

Troje glavnih razlogov je, ki so slovenska udav odseku prišili, da sta nadaljno obdržanje nemškega kot učnega jezika zahtevala.

Prvi je didaktični vzrok. Znano je, da ni zdaj v Avstriji nobenega višega tehničnega, ali družega enako vrste učilišča, na katerem bi se predavalo v naših narodnih jezikih (it. in slov.). Ako bi mi tedaj karnaravnost v vseh realnih razredih podučevanje v narodnih jezikih vpeljali, bili bi naši mladinci po dognani realki primorani, prestopiti na višje učilišče nemško; ta nagli prestop pa bi jim bil v didaktično-znanstvenem oziru gotovo v zadrego in na škodo. Kar se tiče Slovencev, imeli bodo s časom morebiti kako svoje tehnično učilišče v svojih deželah, pa če ga tudi ne bodo imeli, bodo hodili lahko ali v Zagreb, kjer se bo zraven ondanjšnjega vseučilišča, kakor hitro bo prej ali pozneje dopolnjeno—gotovo tudi kak tehnični zavod napravil;—ali pa v Prago, kjer je že česko politehnišče. Gledé na jezik srbo-hrovaški, vdeležuje se lahko vsak Slovenec, kateri svoje narčnje slovnično zna, brez težav in zadržkov predavanj v hrovaškem jeziku; kar se tiče česke učbe, treba vedeti, da mnogi zmožnejši dijaki v viših razredih naših srednjih šol podvzajajo že zdaj, navaditi se českega jezika; tim lože jim bo v njem tudi znanstvena razlaganja poslušati v prihodnje, kedar bude idea književne vzajemnosti med slovanskimi narodi globokeje vkoreninjena, splošnejša in natežnejša. Ti premislunki naj bodo dokaz, da, tudi ko bi Slovenci ne imeli dobiti viših tehničnih šol, ne bodo zaradi tega za vselej v takih okoliščinah, da bodo siljeni, hoditi na nemška učilišča. Ali za zdaj so primorani hoditi.—S tega naj posname vis. zbor vzrok, zakaj odsek ne predlaga, da se ima ohraniti nemščina kot učni jezik zatrdno in za vselej, ampak le začasno, dokler se s dež. postavo kaj družega ne določi.

(Konec prih.)

Posvet slovenskih prvakov v Ljubljani l. 1866.

Obečal sem v poslednjem listu „Dom.“, da povem še kaj več o predlanskem posvetu prvakov v Ljubljani.

Naj razložim, kolikor sem pobral po kotih svojega rešetastega spomina.

Bila je vojska končana; Benečija zgubljena, zahodna meja malo da ne do Soče pomaknjena. V vladnih krogih se je premišljevalo, kaj bi bilo po Kraljičinem Gradeu storiti. Avstrija pa je bila od 1. do 15. avg. tistega leta v Gorici (nadvojvoda Albrecht namroč in armada.) Tu pri nas smo avgusta meseca zvedeli, da misli vlada napraviti jez zoper Italijo s tem, da zedini Primorsko s Kranjskim.

V teh okoliščinah je bil napovedan občni zbor „Slov. Matic“ v Ljubljani za 27. sept. Posebej pa se so bili povabljeni bolj znani rodoljubi vseh slov. dežel na važen pogovor v narodnih zadevah: Z Goriškega smo šli tje g. Černe, dr. Lavrič, dr. Tonkli in jaz.

26. sept. zvečer se nas je zbralo lepo število zastopnikov vseh dežel slovenskih v gostilnici „pri raku“ na privaten politiški posvet. Govorilo se je o kraljestvu Iliriji, o zedinjenji vseh slovenskih dežel, o združenji Kranjskega s Primorskim, o notranje—avstrijski skupini in še o marsičem družem. Govorili so dr. Costa, Svetec, Einspieler, dr. Bleiweis, Herrmann in drugi. Iz govorov in pritrjevanja poslušavcev se je razvidelo le toliko, da smo bili vsi—in za drugo ni šlo takrat)—za zedinjenje Slovencev; vpiral se je tej ideji

iz prva le eden govornik—pa ne, da bi jej bil nasproten, ampak le zato, ker se mu je zdel načrt provzoren in se je bal, da, če se bode sililo na narodno zedinjenje, ostanejo njegovi rojaki za vselej odcpljeni od večine Slovencev; on si ni mogel misliti, da bi se kedar staro-zgodovinska vojvodstva (po narodopisnih mejah) trgala. „Mene srce boli“—je rekel—„ko Vas slišim govoriti o zedinjenji Slovencev. Če se to zgodi, smo mi zgubljeni; kajti jez predobro naše domače razmere poznam: nikdar ne bodo hoteli pri nas privoliti v raztrganje naše dežele“ itd. Po dolgem razgovarjanji se je na zadnje vdal tudi on ter odstopil od svojega načrta—notranje—avstrijske skupine.

Pravega, zatrdnega rezultata pa ni imelo več ur in pozno v noč trajajoče razgovarjanje. Samo to se je sklonilo, da ljubljanski prvaki složijo po tem, kar se je tisti večer govorilo, slovenski program, ter pošljejo ga na popravo ali potrdbo vsem tistim rodoljubom, kateri so bili na posvetu. Kar se tiče goriških rojakov, imel se je poslati program meni (kot v mestu stanujočemu) in jez bi ga bil poslal unim našim gospodom. Tega programa pa nisem prejel, menda zato ne, ker je bilo težko sestaviti ga na podlagi presplošnih in premalo določenih rezultatov omenjenih razgovorov.

Kar se mene tiče, nisem se vtikal v razgovor, ker me je bolj mikalo in se mi je modrejše zdelo, prvake (s katerih večino sem se takrat v prvo seznanil), poslušati, nego se z njimi meriti. Sicer sem bil, kakor drugi, za zedinjenje vseh slovenskih krajev, kot nar. bolji, da bi morda prevzorni načrt; pa tudi združenja Primorskega s Kranjskim ne bi se bil jez branil, kajti bila bi ta združba začetek zedinjevanja Slovencev in nekako odplačilo na prihodnji narodno—slovenski račun.

V politiki pa ni dovolj, da človek le načrte snuje, da on sam pri sebi kaj misli ali želi, ali da svoje misli in želje v družbi svojih prijateljev razodeva; treba je tudi misliti na vresničenje vzorov, na izpeljanje načrtov; in tu se mora politikar ozreti krog sebe in preišljevati, ali so tudi drugi zadovoljni s tim, kar on hoče, in kako bi se dali zadržki, ki se morebiti izvršenju njegovih namenov vstavljajo, odpraviti.

In v tem oziru sam jez drugi dan po skupnem obedu nekaj spregovoril. (Konec prih.)

Deželni zbori.

Goriški.

Iz seje 10. od 2. okt. ob 10. ur. dp. imamo še povedati, da je h koncu g. vladin komisar odgovoril na dr. Abramovo interpellacijo zastran žrarske mitnice na goriško-dornberški cesti (blizo Šent-Petra):

„Z dopisom namestništvom od 18. sept. t. l., kateri je došel, kolikor jez vem, tudi sl. dež. odboru, naznanja se, da so odpravljene mitnice v Št. Petru, v Stračicah in na Blanči.“

„S tim je ugodno odgovorjeno na 1. člen interpellacije.“

„Gledé družega členu moram reč tako razložiti: Dornberška cesta je bila okrajna cesta, za katero je bil dolžan skrbeti okraj; mitnica v Št. Petru je bila postavljena, da se je eraru zagotovil znesek od glavnih mitnic (na cesarskih cestah Vr.); erar bode torej težko hotel plačati vse stroške za rabotenje te ceste l. 1863.“

„Ako mi pa dojde kako vprašanje v tem oziru od občin, ktere ta stvar zadeva, bode moja skrb, da jo natenzno presodim, in da se brž ko bo mogoče reši.“

„Kar zadnjič tretji člen interpellacije zadene, t. j., povrnitev tistih zneskov, ktere je erar potegnul od tistih mal, kar je mitnica postavljena, — morale bi občine, ki imajo kaj pri tem, same posebno prošnjo zaradi tega vložiti pri finančnih oblastih, v kterih področje to spada; če bodo te take úrjatve opravičene, bodem jih jez, kot politišni glavlar teh občin, podpiral.“

Seja 11. (poslednja) 2. okt. ob 5. u. popoldne; pričujočih 17 poslancev.—G. vladin komisar odgovori (po slovenski) na Marušičevo interpellacijo zastran Dola in Otlice, t. j. zastran obravnave ondanšnjih služnosti tako-le: „Stejem si v čast, odgovoriti na interpellacijo, ki mi jo je podal 25. avgusta č. posl. M. zastran uravnjanja služnosti v občinah Otlici in Dolu.—Kar se tiče glob, imam povedati, da jo vlada pripravljena zas-

jene kazni uradoma nastalo pretekati, ter jih iz milosti odpustiti, ako se pokajo, da tohtni vzroki za to govoré.— Opravilo zastran uravnava alahnosti je izročeno zdaj c. k. glavarstvu v Gorici; zagotovim toraj, da bo de razprava zadevajoca Dol in Otlico v prav kratkem času dognana."

Posl. Capdussi poročá v imenu finančn. odseka o računu zemljiščno-odveznega zaloga II. 1866 in 67 ter nasvetuje:

Visoki zbor naj sklene: 1.) Oba računa odvezn. zaloga goriškega za upravní II. 1866 in 1867, sta s številkami v njih omenjenimi potrjena.— 2.) Dež. odbor je pooblaščen, da poskrbi, da bodo c. k. davkarije, kar zalogu gre, krepkeje potrjevale, ker je žalibog vedno dokaj zastankov. (Sprejeto.)

Dr. Pajer poročá v odsekovem imenu o predlogu vladinem zastran šolskega nadzora.

O generalni debati vzame prvi besedo posl. Marušić ter, zazloživši nagibe, napove, da o končnem glasovanju, o celi postavi sploh, ne bo glasoval, pristriji pa da si pravico glasovati pri posamičih paragrafih o nadrobnejem pretresanju načrta, ko bi kdo kaj nasvetoval, kar bi bilo njegovim načelom nasprotno.

Dr. Doliak nasvetuje po obširnej razlaganji vzrokov, naj bi se prestopilo na dnevni red.

Ta predlog ni podprt.

Pri 2. stavku § 4 nasvetuje posl. Dottori ta je popravek:

Ako je domačemu svetovavstvu podložnih več šol, pride v svetovavstvo tisti vodja, kterega izvolijo vna učiteljstva skupaj. Ta popravek je sprejela samo manjšina.

Pri § 11 je nasvetoval Dottori zopet en popravek mereč na to, da naj bi spadale pod domače svetovavstvo tudi tiste šole (normalke), s kterimi je združeno učit. pripravništvo. Ostal je ta nasvet brez podpore.

K § 20 nasvetuje dr. Pajer (kot poslanec, ne kot poročevalec): „V Gorici bodo udje (mesta.) okrajnega svetovavstva en katoliški duhovnik, en evangeliški in en načelnik izraelske verske občine". Dr. Doliak kot predsednik odsekov prevzame nalogo poročevavčev ter spodbija Pajerjev predlog, glasovalo je za nj. samo 7 laških poslancev (izmed Lahov sta glasovala zoper P.-jev nasvet Doliak in Candussi).

K § 34 nasvetuje dr. Pajer pristavek, da naj bi se sprejel v deželno svetovavstvo en ud, kterega bi imelo voliti mestno starešinstvo. (Manjšina kakor zgorej).

K točki 4 § 34 nasvetuje Pajer, naj bi se sprejela za stalna uda v dež. svetovavstvo en evangeliški duhovnik in eden izraelski zastopnik (padel ta nasvet s tisto večino kakor zgorej.)

Naslednji §§ so se odobrili brez debate; potrdila se je vsa postava tudi za v tretjem branji.

[Važnejše premembe v vladinem načrtu, ki jih je odsek zboru nasvetoval, so: S katoliško-cerkvenega stališča ni bilo mogoče liberalizmu nasproti rešiti več kot goli vladin načrt. V liberalnem (!) zmislu se je namreč prav krepko potegoval posl. Pajer že v odseku in potle v glavni seji za jude in protestante in hotel vriniti v okrajno mestno in potle tudi v deželno svetovavstvo po enega zastopnika za vsako imenovanih ver. Protestantov (avgšburške in helvetiške spoznave) je v Gorici in sploh na Goriškem samo kakih 170, Judov v Gorici nekaj čez 200, v Gradišči tudi blizo toliko, če ne manj. In ti naj bi imeli vsaki po enega zastopnika, vsi katoličani skupaj pa le 2 duhovna!! Sicer pa se je sprejela poprava, da se lahko pokliče v deželno svetovavstvo en zastopnik omenjenih ver vsakrat, kedar gre za judovske ali protestanške šolske zadeve.— Z narodnega slovenskega gledišča je rešil odsek, oziroma zbor, goriško (slovensko-ital. paralelno) normalko izpod oblasti (laškega) mestnega okrajn. svetovavstva ter del jo pod deželno svetovavstvo.— Virilnega glasu duhovskega v domačem svetovavstvu se ni nihče dotaknil, marveč dr. Pajerjevo poročilo to določbo vladinega načrta še celo opravičuje in zagovarja, se ve, da le bolj zato, ker, če ne, bi morali šole po vaseh zaradi pomanjkanja druge inteligenceje zapreti.]

(Konec prih.)

Interpellacija

dr. Tonkli-a in tovaršev v seji 9. gorišk. zbora 1. okt. t. l. zastran ravnopravnosti slov. jezika v uradih in šolah.

(Dalje.)

Če ravno so se vršile od leta 1862 pri tukajšnji okrožni sodnji konečne obravnave v slovenskem jeziku, se je vendar le redko kedaj zgodilo, da so bile vse sodnijske osebe zmožne slovenskega jezika; zapiski so se pa vceloj pisali le v laškem jeziku, v kterem se pišejo tudi dandenes vkljahu vsem postavam.

Ravno pri tej sodnji, ktera govori pravo v kazenskih zadevah za celo goriško grofijo, so še dandenes izročene preiskovalne pravde taki sodnijski osebi, ki ne umo družega kot samo laški jezik, in ne zna besedice slovenskega jezika; da bi se ta gospod poslužoval vsaj prisoženega tolmača, ali to se ne godi, marveč so mu kot zapisovalci pridani taki c. k. avskultanti, ki sami ne znajo dobro slovenskega jezika.— Kakošne da morejo biti pri takih okoliščinah preiskovalne pravde, si lahko vsak sam misli.

Akoravno so morale tako napake znatno biti c. k. nadsodnji v Trstu, jih vendar ni odstranila, marveč so dozdeva, da je ona pravičnim in pohlevnim zahtovam slovenskega naroda nasprotna, ker je take uradnike, ki ne bili začeli slovenski uradovati, le pisano gledala in mprebiti pripomogla, da so bili v drugo deželo preloženi; ker je bila slovensko mejniško pravdo v dobi Belkredijvega ministerstva zavrgla, in ker še denišnji dan pri tukajšnji okrožni sodnji za pravno praktikanto take izšolane pravoslovce sprojema, ki ne umajo čisto nič slovenskega, in le malo laškega jezika.

Veliko upanja je bilo sicer zbudilo med Slovenci na Goriškem razdružonje politiške od sodnijske uprave; pa kar se je tako željno pričakovalo, to sta ministerstva pravosodja in notranjstva le v najmanjšem delu spolnila. Če ravno se namreč ne da tajiti, da se je imenovalo vsled nove osnove za nektere slovenske oraje nekoliko slovenskih uradnikov, je vendar večina imenovanih, ki niso zmožni slovenskega jezika v besedi in pismu in nabajajo se med njimi nekteri; ki celo nič ne znajo slovenskega, ali le prav malo; med tem pa so bili trije na Goriškem rojeni slovenski uradniki imenovani za adjunkte v Istri.

Po vsih okrajnih sodnijah vlada izključljivo ali nemški ali laški jezik. To velja posebno od mestno-odredne sodnije v Gorici, h kteri spada bivši Goriški okraj; pri tej sodnji ni nobenega pravniškega uradnika, da bi zmožen bil slovenskega jezika v besedi in pismu, čeravno ima rečenu sodnija skoraj le s slovenskimi strankami opraviti, in uradni jezik je še vedno le laški, vkljub novi tako imenovani liberalni dobi in vkljub §. 19 ustanovnih postav.

(Konec prih.)

Drugi.

Tiroljski je vladin načrt postave zastran šolskega nadzora v katoliškem (vladi nasprotnem) zmislu, tako spremenil, da je cesarjev namestnik zahteval, da se mora zbor brž skleniti.

Po vseh deželnih zbornicah je zdaj že tiho, samo iz Lescova in Černovic dolajajo še zborna poročila—17. t. m. pa se bode že zopet začel državni zbor.

Ogled po svetu.

Avstrija.

Kar smo v posl. listu kot gotovo oznanili, da je namreč cislajtanskemu ministerstvu predsednik že imenovan, ni še gotovo. Knez Adolf Auerberg se imenuje še le med kandidati.

Vsled tega, kar se je godilo 4. t. m. v Pragi so ministri cesarju nasvetovali, naj bi se, še predno se državni zbor snide, izdal ukaz, po kterem je ministerstvu pripuščeno djati ob moč nektere paragrafe osnovnih postav (decemberno uslave), kedar preli kaka nevarnost državi ali ustavi, to je, o času vojske, ali kedar se je vojske bati, ali kedar se kje notranji mir in red moti, ali kaj počne, kar meri na veliko izdajo. Tak

ukaz je prišel na svetlo 11. t. m. Paragrafi, kateri začasno lahko veljavnost izgubijo, so §§ 8, 9, 10, 12 in 13 osnovnih državnih postav. V navadnih časih n. pr. ni dovoljeno kako osebo, na katero zaradi kakšne političke prognoze sumi, v zapor dati, ali pa v njeni hiši kaj preiskavati, ali pa sumljive liste odpečatiti, združevanje in shode prepovedovati. Po tem novem ukazu pa bo smela gosposka to storiti, samo da se bodo morali ministri zaradi tega v prihodnji sejni dobi pred državnim zborom opravičiti in da bo moral zbor v to, kar so ministri na svojo roko storili, pritrčiti. — Tega ukaza se je ministerstvo zdajci tudi polastilo, ter za Prago in predmetja praška ob moč djalo § 12 in 13 osnovnih postav. Shodi (tabori) se torej ne bodo smeli več napravljati; tudi politička društva morajo svoje delovanje ustaviti; tisk (časniki) je podložen političkim oblastim in so časniki lahko koj zaturojo, če treba.

Protoklo nedelje je prinesel vladni list dunjski te ukaze. Še tisti dan popoldne pa je bil velik shod v Pragi (v Smihovem), ki so ga morali vojaki razgnati. Ljudstvo se jim je vstavljalo, jih lučalo; vojaki so nabali s sabljami; bilo je mnogo ranjenih. Ob 6. uri so morali iti še drugi vojaki na pomoč in z veliko težavo so ljudstvo razkropili. Noč je bila murna.

Iz za omenjenima ukazoma je prinesla vladna „Wiener-Zeitung“ tudi te novice, da je c. k. namestnik na Českem Ernest baron Kelloraperg „s priznanjem odličnega njegovega službovanja“ milostljivo v začasni pokoj djan in na mesto njega imenovan za voditelja namostništva českega podmaršal Aleksander baron Koller, kateri je svojo službo že nastopil in 12 t. m. ojastr razglas priobčil.

Stafarsko. „Graz. Volksbl.“ naznanja, da se je v Gradcu 3. dne t. m. ustanovilo politično konservativno društvo. Baron Buol je bil za predsednika onoglasno oklican, v osnovalni odbor pa voljeni gg. J. Karlon, vrednik „Graz. Volksbl.“, prof. dr. Maassen, Landerl in Pogačnik. Glavni namen temu društvu je, braniti cerkveno pravico, krepčati avstrijski patriotizem in ljubezen do domovine.

Domači novičar.

(Vojaška vaje) okoli Gorice so se že pričele.

(Zastran umora 2. okt. t. l.) „pri zlatem lovu“ v Gorici se je zvedelo iz Trsta, da se kliče morivec res Barnig in da je c. k. loterijski uradnik. Pravijo, da je imel zaunje z vdovo nekega Polacco-a, kterege je bil Maršič pred 8 leti z nožem zabodel in da se je bil namenil vdovo v zakon vzeti.

(Nesreča pri zidanji.) Pri N. na Travniku se je podrl 10. t. m. napačno speljan obok ter mojstra T. in dvoje delavcev pod se pogrebel. Vendar pa so vse tri rešili, da si več ali manj potlačene.

(Duhovsko-selske spremembe). Č. g. Andr. Makarović gre iz Volč na (hovsko) Trnovo za vikarja; na njegovo mesto g. Jož. Golija iz Podbrla; v Podbrlo novomašnik Jureb Josi. G. Franc Sitar novom. v Štajer za subs. in učitelja. G. provizor Ant. Makuc iz Otlice v Kobljavcu za vikarja; na njegovo mesto g. Ant. Božič iz Reuč.

(Naš rojak, g. prof. Živec) profesor na nautički akademiji v Trstu je 13. t. m. v Karminu uprl.

(Delčnikom taborja v Sempasu), ki se pripeljejo po železnici je vodstvo železnično vožnino za polovico znižalo.

Iz Kanala. V nedeljo 25. t. m. ob 7. uri zvečer napravi čitalnica v Kanalu veliko besedo v spomin ranjkega kanonika Val. Stančiča, neumrljivega naškega rojaka. Program bode jako zanimiv in mnogovrsten. O tej priložnosti se bode tudi v prvič poskušil naš mladi ženski zbor; posebno omenjamo pa najnovejšo cvetlico na našem gledališčnem polju, izvršno veselo igro „Prepir o ženitvi“, katero je v čisto narodnem duhu spisal pr. g. J. Gabrijan.

K tej slovesnosti vladno vabi vse rodoljube slovenske

Odbor.

Društvo za brambo narodnih pravic v Ljubljani

napravi svoj prvi občni zbor v saboto 17. dne t. m. zvečer ob 7. uri v čitalnični dvorani, v kterege se družbeniki uljudno vabijo.

Vse razgovore:

1. Sporočilo začasnega odbora;
2. Volitev odbornikov.
3. O zedinjenji slovenskih pokrajin v eno administrativno skupino.
4. O vpeljavi slovenskega jezika v šolo in urade.
5. O volitvah za prihodnji mestni zbor.

Začasni odbor.

Učiteljski zbor

v Ljubljani 15. sept. t. l.

(po „Danic“.)

(Konec)

III reč je „učiteljska plača“, kako naj bi se stalno zboljšala? Govoril je:

G. Močnik. Pojasnoval je, da se je v šolstvu, odkar se je začelo, vse spremenilo, vse zboljšalo; samo plača je slaba ostala. Nobeno rokodelstvo ni tako alabo plačevano kakor učenje. Nova šolska postava je to pa to preuredila, samo plače ne. Prosim! Mogoče, da pomo uslišan... Ko bi učitelj ne bil več „mežnar“, naj pobere šila in kopita, pa gre! Po takem vvodu popraša govornik svoje tovarše:

„Ali hočemo še mežnarji biti?“

Odgovor: „Nočemo.“

G. Močnik: „Meni je vse eno. Mežnarji nečete biti, ali tisto, kar mežnar dobiva, bi pa ne mara radi?“

Nato vstane šum in na Močnikov svet se seja protirga za nekaj minut, da bi s dogovorili.

Ko se razgovor povzame, nasvetuje g. Kuhar, naj se mežnarija loči od učiteljstva, in kar je mežnarija nosla, naj se po drugi poti dobiva. (Sprejeto.)

G. Adamič pa gre še dalje in reče: Orgljanje in pa mežnarija od učiteljstva narazen! (Tudi to jim je prav.)

Močnikov svet je: Naj se to po ločenju v principu vsakemu na voljo pusti, da sam s cerkvenim predništvom vravná. (Tudi sprejeto.)

Močnik poslednjič svetuje, da vse priklade in davke naj nehajo, naj se razpiše „solski davek“, in od države ali vlade naj bodo učitelj plačevani. (Zadovoljnost.)

Kaj k temu poroče narodna in vestna samostojnost, nko učitelji postanejo s tem uradniki, se vč, je drugo vprašanje.

Umrlj v Gorici

od 23. sept. do 12. oktobra t. l.

23. Joana Škel, 1. l. 3. m., čevljarja otrok, za grizo; Alojzi Pušič, 1 d., mesarja otrok, pred časom rojen; Anton Obidič, 53 l., kmet, za plučno vnet.; Mihela Navotny, 44 l., fabrikanta soprogo, za tuberkulozo; 24. Katarina Lužnik, 78 l., kmetica, za stanostijo; 26. Mihael Valent, 54 l., donar, za grizo; Ursula Kocjančič, 1 d., kmečki otrok, za božastjo; Ursula Svotoresnik, 7. l., donarja hči, za možg. ognjenien; Marija Flajban, 75 l., kmetica, za plučno vnet.; 27. Antonija Tacola, 59 l., uradnika vdova, za mrtudoml; Elisabeta pl. Tuzi, 68 l., posestnika vdova, za vodenico; Jakob Čornetič, 39 l., vdova, za plučnico; 28. Ursula Komel 70 l., kmetica, za starostjo; Anton Ješčič, 70 l., kočijaž, za mrtudom; 29. Marija Zuzze, 2 1/2 l., popotnika otr., za grizo; Marija Schauer, 4., peka otrok, za vnet. možg.; 30. Jožefa Paulotič, 3 d., sodarja otrok, za božastjo. Franc Krajnik, 35 l., prekurčevavec, za vodenico; Pavl Jeler, 70 l., donar, za mrtudom; 1/10 Katarina Pascul, 11 l., kolarja hči, za vnetico možg.; 2. Franc Sandrigo, 35 l., kmet, za vodenico; Dominika Pettorin, 33 l., kmetica, za gobami; Vincenc Maršič, 42 l., posestnik, za vratno ustreljen; Barnik? 59 l., opravilnik (?) sam sebe ustrelil; 3. Jan Križaj, 24 l., mehanikar, za plučnico; 4. Jožefa Bratina, 21 l., kmetica, za plučnico; 5. Franc Marušič, 9 l., kmečki sin, za tovari; Sedevčič Katarina; 48 l., dekla, za pluč. vnet.; Gustav pl. Knofeldorff, 4 l., yšega voj. zdravnika otrok, za bol. v grlu. Ana Cecutta, 1 dan, mešetarja otrok, pred časom rojen; 7. Jan Zej, 52 l., kmet, za nevrno ognjenico; Helena Mosetič, 22 l., mlinarja hči, za božjo oblastjo; 8. Marija Pelizon, 1 l. 2 m., mesarja otrok, za božastjo; Anton Susuč, 62 l., kmet, za prisadom; 10. Jan Pontoni, 18 l., roalni učenc, za tuberkulozo; Marija Baycon, 14 d. kmečki otrok, za božastjo; 11. Mihael Mozetič, 3 d. kočijaža otrok, za božastjo; Jožef Oderico, 38 l., donar, za grizo; 12. Jan Štor, 50 l., klučar, za sušico sapu; Marija de Canasio, 38 l., fabriškega vodje soprogo, za sušico.

Borsni kurs 14. okt. Metall. 57:40; narodno posojilo 58:—; London 115:85; adžjo srebra 113:50; cekini 5:52 1/2.

Loterijske številke. Na Dunaj 7. t. m. 85, 47, 46, 59, 4. — V Trstu 14/10 7, 59, 41, 83, 42.